

Welfare State and Hybrid Geopolitical Aspects of Development in the Nordic Countries

Ehsan Mozdkhah PhD Student in Political Science, Department of Political Science, Ferdowsi University, Mashhad, Iran. E-mail: Eh.mozdkhah@mail.um.ac.ir

Somaye Hamidi *Corresponding Author*, Associate Professor, Political Science Department, Birjand University, Birjand, Iran. E-mail: Somaye.hamidi@birjand.ac.ir

Article Info

Article Type:

Reserch Article

Keywords:

Development,
Social Traditions,
Welfare State,
Nordic.

ABSTRACT

At the core of Nordic development lies a combination of social welfare policies and the provision of appropriate social services by the government. The aim of this research is to understand the development model in the Nordic countries based on a hybrid-regional logic. The central question of the current study is: what are the characteristics of the Nordic hybrid development model, and what logic of development has it provided for the Scandinavian region? In addressing the main question, the paper utilizes a qualitative-descriptive method within the framework of economic sociology, examining the social logic of development in the Nordic region. It analyzes the main features of the hybrid development models in this region, which include the Nordic welfare state model, the political economy of quality governance, knowledge-based services, and Nordic foreign policy. The foundation of development in the Nordic region is the meaningful creation of a normal and quality life in the material world. For the Nordics, development is a social lifestyle meant for better well-being, which has led to the positive reputation of these countries in the international system and has linked the name and brand of this region with development.

Cite this Article: Mozdkhah, E., & Hamidi, S. (2024). Welfare State and Hybrid Geopolitical Aspects of Development in the Nordic Countries. *International Relations Researches*, 14(1), 7-33 doi: 10.22034/irr.2024.434674.2494

© Author(s)

Publisher: Iranian International Studies Association

DOI: 10.22034/irr.2024.434674.2494

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

دولت رفاهی و بر ساخت هایبریدی – ژئوپلیتیکی امر توسعه در کشورهای منطقه نوردیک

احسان مزدخواه دانشجوی دکتری علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران. رایانامه:

Eh.mozdkhah@mail.um.ac.ir

سمیه حمیدی نویسنده مسئول، دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران. رایانامه:

Somaye.hamidi@birjand.ac.ir

درباره مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	دولت رفاهی نوردیک به دلیل دارا بودن الگویی خاص از توسعه و نوسازی عموماً مورد توجه متفکران قرار گرفته است. بنیان توسعه در نوردیک ترکیبی از سیاستهای اجتماعی – رفاهی و تأمین خدمات اجتماعی مناسب توسط دولت است. هدف این پژوهش فهم مدل توسعه در کشورهای نوردیک بر مبنای یک منطق ترکیبی ناحیه‌ای است. سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که مدل توسعه هایبریدی (ترکیبی) نوردیکی دارای چه ویژگی‌هایی است و این الگو چه منطقی از توسعه را برای کشورهای حوزه اسکاندیناوی فراهم آورده است؟ در پاسخ به پرسش اصلی، مقاله از طریق روش کیفی – توصیفی و با چارچوب جامعه‌شناسی اقتصادی، ضمن بررسی منطق اجتماعی امر توسعه در منطقه نوردیک، ویژگی‌های اصلی مدل هایبریدی توسعه در این منطقه را که شامل مدل رفاهی دولت نوردیک، پیوند سنت‌های اجتماعی با امر توسعه، ساخت اقتصادی و سیاست‌خارجی نوردیکی است، تجزیه و تحلیل می‌کند. بنیان توسعه در منطقه نوردیک معنا سازی زندگی عادی و با کیفیت در جهان مادی است. برای نوردیک‌ها، توسعه نوعی سبک زندگی اجتماعی برای بهزیستی بهتر است که باعث شهرت مثبت این کشورها در نظام بین الملل و پیوند نام و برند این منطقه با توسعه شده است.
کلیدواژه‌ها: توسعه، سنت‌های اجتماعی، دولت رفاه، نوردیک	
تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۱۴	

استناد به این مقاله: مزدخواه، احسان، & حمیدی، سمیه. (۱۴۰۳). دولت رفاهی و بر ساخت هایبریدی – ژئوپلیتیکی امر توسعه در کشورهای

منطقه نوردیک. پژوهش‌های روابط بین الملل، ۱۴(۱)، ۷-۳۳. doi: 10.22034/irr.2024.434674.2494.

© نویسنده(گان)

ناشر: انجمن ایرانی روابط بین الملل

مدل توسعه کشورهای شمال اروپا به واسطه اثرپذیری از سنت‌های اجتماعی در جهان کنونی تبدیل به یک برند شده است. تصدیق و توجه به مدل حکمرانی سوسیال - دموکراتیک، با توجه به تأثیرات گسترده اقتصادی در حوزه‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و امنیتی صورت‌بندی جدیدی از توسعه‌یافتگی در منطقه را نوردیک موجب شده است. با این حال، تلفیق آرمان‌های سوسیالیستی و روح سرمایه‌داری، خلأقیّت در حکمرانی و تجارت، مدل دولت رفاهی نوردیکی^۱ را فراهم آورده است. ساخت اجتماعی و ثبات سیاسی، این دولت‌ها را قادر ساخته تا از این دستامد اقتصادی (ثروت) و مدل سیاسی توسعه‌یافتگی (قدرت) به عنوان الگوی ترکیبی (هایبریدی) از توسعه رونمایی کنند. دولت‌های رفاهی شمال اروپا در ژئوپلیتیک اسکاندیناوی با دارا بودن یک نظام اجتماعی برخوردار از رفاه، تأمین خدمات اجتماعی - همگانی و در عین حال مالیات ستانی سخت‌گیرانه و سازوکارهای امنیت برای شهروندان از جمله مناطق توسعه‌یافته در جهان هستند. این سنت‌های زیستی در حوزه‌های فکری، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی در منطقه نوردیک به عنوان مولفه‌های سازنده و تعیین‌کننده امر توسعه در الگوی اسکاندیناوی محسوب می‌شوند.

الگوی توسعه اسکاندیناوی توانسته است در کنار دستیابی به اعتماد جهانی، ساخت سیاسی - اقتصادی را به عنوان مدل جدید توسعه یافتگی معرفی نماید و به همین دلیل تبدیل به مدلی خاص از تصویرسازی^۲ توسعه‌گرایانه، مدرن‌شدگی و برچسب‌گذاری^۳ در قالب دولت رفاهی شده است. کشورهای رفاهی اسکاندیناوی از مقوله برندینگ ملت^۴ به عنوان یک نشان، نگاه مثبتی^۵ در نظام بین‌الملل برای خود ایجاد کرده‌اند. نشان ملی نوردیک که اساساً در قالب شرکت‌های تولیدی مانند نوکیا^۶، ایکیا^۷، ولوو^۸ و ... تجلی یافته در گستره جهانی به لحاظ کیفیت، پذیرش و اعتماد عمومی از اضلاع توسعه ترکیبی آنان محسوب می‌شود. سطح بالای نهادمندی در کشورهای نوردیک به عنوان دو بال توسعه هیبریدی یعنی قانون و نهادها^۹ که تجلی آن در جنبش‌های مدافع اقلیت‌ها، حقوق مذاهب، آزادی مذهبی، برابری جنیستی، توجه

¹ welfare state

² Imaging

³ Labeling

⁴ Nation - Branding

⁵ Positive Perspective

⁶ Nokia

⁷ IKEA

⁸ Volvo

⁹ Constitution & Institution

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

و عدالت اجتماعی برای مردم ساکن در کشورهای نوردیک بوده که از نظر کیفیت هم طراز با مدل تأمین اجتماعی بسیار پرهزینه‌تر کانیتال است و به نوعی الگویی نوین و جدید از توسعه اجتماعی در این منطقه است. رحمتی، رضا (۱۴۰۲). در مقاله به نام «تأثیر اروپاگرایی بر همگرایی اروپایی در نوردیک» اشاره می‌کند که گرایش‌های یوروسپتیک در سه سطح نظام اجتماعی، نظام سیاسی و نظام حزبی، در نوردیک‌ها به طور کلی و در نروژ، ایسلند، سوئد، دانمارک و فنلاند، صورت‌بندی شده که مسیری نوین‌تری را در مقایسه با دیگر کشورهای اروپا در جریان توسعه جهانی به پیش گرفته‌اند. بیدالله‌خانی، آرش (۱۳۹۹). در پژوهشی تحت عنوان «هستی‌شناسی امنیتی - توسعه محور گرایش نوردیک در سیاست خارجی سوئد». اشاره می‌کند که منطقه نوردیک از منظر جغرافیای امنیتی محیط اسکاندیناوی و منطقه شمال اروپا را شامل می‌شود. در چشم‌انداز سیاسی و توسعه‌ای، اتحادیه نوردیک شامل کشورهای شمالی اروپا از جمله سوئد، نروژ، دانمارک، فنلاند و ایسلند می‌باشد. اداراک نوردیکی بودن (شمالی بودن) مفاهیم و ساخت بندی‌های امنیتی - توسعه‌ای را بر ساختار سیاستگذاری داخلی و خارجی کشورهای داخل این منطقه بار می‌کند به همین امر سیاست‌خارجی در این کشورها با تاکید بر سوئد همواره از ساخت اجتماعی آنان سرچشمه می‌گیرد و بر توسعه‌گرایی آنان اثرگذار است.

رحمتی، رضا (۱۴۰۱). در مقاله‌ای به نام «دولت‌های کوچک نوردیک؛ سیاست‌های امنیتی در پرتو گذارهای محیط بین‌الملل». این پرسش اساسی را مطرح می‌کند که دولت‌های کوچک نوردیک، چگونه سیاست‌های امنیتی خود را در پرتو گذارهای امنیتی بین‌المللی طراحی کرده‌اند؟ پاسخ به این پرسش در قالب بازنمایی استراتژی‌های نوردیکی در چارچوب پناه گاه امن، بی طرفی، اتحادها، دنباله روی، استراتژی موازنه سازی و پوشش خطر (ریسک) در محیط امنیتی نظام بین‌الملل می‌باشد که به نوعی نشانی از اثرگذاری سیاست‌خارجی این کشورها در جریان برنڈینگ ملی - جهانی و توسعه آنان در جهان دارد. درک موضوع دولت رفاهی و برساخت‌های هایبریدی-ژئوپلیتیکی امر توسعه در کشورهای منطقه نوردیک نیازمند تحلیلی چندوجهی است که شامل درک مفهوم دولت رفاهی و خصوصیات منحصر به فرد منطقه نوردیک می‌شود. در باب نوآوری این پژوهش باید بیان داشت که مدل‌های توسعه‌ای هایبریدی به تحلیل چگونگی تلفیق مدل‌های دولت رفاهی با سایر مدل‌های توسعه‌ای و ارائه مدل‌های نوین هایبریدی که می‌توانند به عنوان الگو برای سایر کشورها عمل کنند می‌باشد.

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

این است که سیستم اجتماعی آن چیزی را مطلوب می‌پندارد که اعضای جامعه (ملت) از آن پیروی کنند و وجه وجودی به چیستی چیزها یعنی بشر، جامعه^۲ و طبیعت^۳ توجه فراوان دارد (اسملسر، ۱۳۹۵: ۱۵۲). در این سبکل مطالعاتی، الگوهای ارزش‌گرایانه و فرهنگ‌محور توسعه اقتصادی، در صورت‌بندی دولت‌های رفاهی نقش مهمی دارند (سوئدبرگ، ۱۳۹۵؛ رحمتی، ۱۳۹۹).

این بیان از سوئدبرگ را می‌توان این گونه در بوته فهم کاشت که از جمله دلایل ابراز خصومت اجتماعی نسبت به اقدامات رفاهی دولت در ایالات متحده آمریکا چه بوده که مهمترین پاسخ به این پرسش مسئله موفقیت در کار است؛ زیرا برقرار شدن فعالیت‌های رفاهی باید به معنای دستیابی به منافع مادی (پاداش - تسهیلات) از مجرای فعالیت و یا کار باشد. یکی از مسائل جالب در مورد فعالیت‌های رفاهی در آمریکا بر خلاف کشورهای اروپایی مانند دولت‌های حوزه نوردیک که رفاه دولتی یک امر پذیرفته‌شده و قابل قبول است این مسئله است که فعالیت‌ها باید برابری در فرصت‌ها را برای تمامی افراد جامعه تسهیل سازد (Greve, 2014: 50-53). حال باز می‌گردیم به این پرسش که چرا جوامع نسبت به یکدیگر، تفاوت‌های کارکردی دارند؟ در پاسخ باید بیان داشت، روحیه کار، تلاش بیشتر و عزم جدی در توسعه از جمله مولفه‌های مهم در تفاوت میان جوامع است که به ساختارهای اجتماعی آنان مربوط است که اساساً بخشی از این ساختارها ریشه در سازه‌های اجتماعی، روحیات روان‌شناختی، انباشت‌های تاریخی و الگوهای فرهنگی دارد. به بیان دیگر، روابط متقابل میان دولت، بازار، ارزش‌های اقتصادی در قالب امتیازات مادی و نهاد خانواده در مدل دولت رفاهی نوردیک، از جمله مبانی توسعه‌یافتگی در این منطقه است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

¹ Human

² Society

³ Nature

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

حک‌شدگی، ضمن پدیدارشدن کیفیت عینی در روابط اجتماعی، تقریباً مردم این تعامل را امری بدیهی تلقی می‌کنند که در قالب بسیج منابع برای کنش جمعی است؛ منطقی که در دولت‌های رفاهی از جمله کشورهای نوردیک به چشم می‌خورد. چسبندگی مولفه‌های اقتصادی به زمینه‌های اجتماعی و دلالت حک‌شدگی بر آن بدین معناست که در چنین وضعیتی افراد و کنش‌های آن‌ها به متن اجتماعی متصل شده است و کنش‌های اجتماعی - اقتصادی و سیاسی به محیط اجتماعی پیرامون و فراپیرامون وابسته و در صورت‌بندی دولت‌های رفاهی نقش دارند (Hass, 2007: 211; رحمتی، ۱۴۰۰). امروزه کشورهای توسعه‌یافته نوعی از رفاه را برای همگان در سطوح سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و امنیتی فراهم می‌آورند (Wincott, 2011; Beckert, 2003). در باب تعریف دولت رفاه باید بیان داشت که تبیین و تعریف این مفهوم پرمناقشه است که شاید مهمترین دلیل برای این امر تنوع تجربی دولت‌های رفاهی در سطح جهان است که مخرج مشترک این نوع از سیستم‌های سیاسی را با دشواری همراه می‌کند (Swedberg, 2018; Schubert et al, 2016). علیرغم تنوع تجربی دولت‌های رفاهی باید بیان داشت که این مجموعه شیوه‌های خاصی از اعمال قدرت در چارچوب نهادهایی خاص و همچنین تکنیک‌های حکمرانی ویژه‌ای برای توسعه‌یافتگی و زندگی در سایه توسعه و آسایش است (Garland, 2016: 6). تمامی محققان بر این واقعیت تکیه کرده‌اند که بهبود سیاست‌های بازار کار، مراقبت‌های بهداشتی، کیفیت بالای نهادمندی سیاسی - اقتصادی، حاکمیت قانون، کمک‌های اجتماعی در سطح جامعه و توجه به مقوله آموزش و پرورش از جمله فعالیت‌های دولت رفاهی است (Barr, 2020: 121).

۳. مدل دولت رفاهی "نوردیک" در پیوند با سنت‌های اجتماعی

کشورهای شمال اروپا به دلیل وضعیت رفاهی مناسب و سطح پایین نابرابری به عنوان مدل و الگویی جدید از دولت رفاه هستند که خود آن منطقی جدید برای فهم توسعه‌یافتگی می‌باشد. اکثر نظریه‌پردازان توسعه و مدرنیزاسیون موافق این امر هستند که کشورهای شمال اروپا دارای تعدادی از ویژگی‌های مشترک‌اند که نشئت گرفته از سنت‌های اجتماعی آنان از جمله برابری، آزادی، بهره‌وری و همبستگی است که آنان را به عنوان مدل رفاهی نوردیک^۱ با مجموعه‌ای از سیاست‌ها، اهداف و نتایج مشخص بازشناسی کرده است. مجموعه دولت رفاه نوردیک ریشه در روح سرمایه‌داری، یوتویپای سوسیالیستی و حکمرانی خوب دارد (Kangas and Kvist, 2018: 136). مدل شمالی دولت رفاه، بر سه اصل تأمین

¹The Nordic Welfare

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سنت برابری در کشورهای نوردیک مشترک بوده چون ریشه آن را می‌توان در روح سرمایه‌داری دانست. در ارتباط با دومین سنت نوردیکی یعنی آزادی باید بیان کرد که این متغیر به صورت یک امر شمول‌گرا در کشورهایی که جنبش کارگری دموکراتیک دارند به ظهور رسیده است. ارزش فرهنگی سوم در مدل رفاهی نوردیک اصلاح کارمزد صنعتی برای جامعه دهقانی استقلال‌یافته بود. در ارتباط با سنت چهارم باید بیان کرد که اصلاح نگرش‌های سیاسی ضمن ایجاد برابری، به بهره‌وری و همبستگی منجر شده است و نهایتاً رژیم‌های رفاهی سوسیال دموکراتیک به عنوان مدل رفاهی نوردیکی پدیدار شدند. الگوی توسعه‌گرایی و مدرنیزاسیون کشورهای نوردیک بر پایه مدل نهادگرایانه^۱ است؛ یعنی بسیاری از وظایف در بستر اجتماعی به وسیله بازار و خانواده نهادینه و پیگیری می‌شود. در مقابل مدل نهادی، الگوی پیشین قرار دارد که در آن دولت در آخرین مرحله تأمین کننده رفاه خواهد بود (Kangas and Kvist, 2018: 225 & Titmuss, 2019).

۳-۱. مسیر توسعه نوردیک؛ سنت اجتماعی و مدرنیزاسیون شمالی

یکی از اشکال توسعه در نوردیک آن است که سیاست‌های اجتماعی توسط شهرداری‌ها مدیریت می‌شود؛ بدین صورت که این نهاد بتدریج مسئول گسترش تعهدات رفاهی در سطح جامعه بوده و منابع مالی را در جامعه به شیوه‌های مناسب توزیع می‌کند تا ایده آزادی و برابری به عنوان یک سنت اجتماعی قدرتمند اجتماعی تأمین شود. به بیان سورنسن و استراث^۲ دو مورخ نروژی و سوئدی، شکل‌گیری مدل توسعه نوردیک در نقاط عزیمت زمانی، مکانی و موضوعی شباهت‌هایی داشته به طوری که آنها معتقد بودند مهمترین جلوه کشورهای حوزه اسکاندیناوی سنت دهقانی آزادانه آنان است که در پیوند دادن آرمان روشنگری نوردیک، رمانتیسیم، دموکراسی و دولت رفاه نقش بسیار مهمی داشته‌اند (Sorensen and Strath, 1997: 24; Strath, 2018: 51). برای طبقه دهقان (زمین‌دار) دیدگاه‌های منطقی، خود انضباطی، کارکردهای برنامه‌ریزی شده و بازخورد مثبت آن در قلمرو کار و زندگی اهمیت زیادی داشت و خود از عوامل و حاملان توسعه در این منطقه بودند. فعال شدن کنش‌های طبقه کارگر در کشورهای منطقه نوردیک مانند دانمارک موجب شد تا آنان در جنبش‌های احیاگرایانه و کارگری حضور داشته باشند و به عنوان یک بازیگر اجتماعی فعال روابط نزدیکی با دولت برقرار کنند و به همین دلیل بود که با شکل‌گیری تمدن‌های دهقانی در دانمارک و نروژ که نقش واسطه‌ای میان دولت مرکزی، گروه‌های

¹ Intuitional Model

² Sorensen and strath

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

- اقتصادهای با ثبات: کشورهای نوردیک دارای اقتصادهای مدرن، متنوع، و با ثباتی هستند که بر پایه اصول بازار آزاد و سرمایه‌گذاری در آموزش و فناوری بنا شده‌اند.
 - سیستم‌های آموزشی با کیفیت: آموزش در این کشورها اغلب رایگان یا بسیار مقرون‌به‌صرفه است، که به ایجاد فرصت‌های برابر در جامعه کمک می‌کند.
 - ثبات سیاسی: کشورهای نوردیک تاریخ طولانی از دموکراسی پایدار و نهادهای قوی دارند که به حفظ حکمرانی خوب و اعتماد عمومی کمک می‌کنند.
 - فرهنگ همکاری و اعتماد: فرهنگ اجتماعی این کشورها بر اساس اعتماد متقابل و همکاری بین شهروندان و دولت استوار است. اعتماد به نهادهای عمومی و سیاستمداران در این کشورها بالاست.
 - شفافیت و مبارزه با فساد: کشورهای نوردیک اغلب در رتبه‌های بالای شاخص‌های جهانی مربوط به شفافیت و کمترین سطوح فساد قرار دارند. این امر به اعتماد عمومی و استحکام نظام سیاسی کمک می‌کند.
 - سیاست‌های جامع‌پذیرش: این کشورها سیاست‌های نسبتاً جامعی برای پذیرش مهاجرین و ادغام آن‌ها در جامعه دارند. این امر به کاهش تنش‌های اجتماعی و افزایش تنوع فرهنگی کمک می‌کند.
 - حقوق اجتماعی و سیاسی قوی: حقوق بشر و حقوق مدنی در این کشورها از اهمیت زیادی برخوردارند و به طور جدی حمایت و اجرا می‌شوند.
 - تعهد به حفظ محیط زیست: کشورهای نوردیک پیش‌تاز در ترویج پایداری و حفاظت از محیط زیست هستند، که به ایجاد احساس مسئولیت جمعی و بلندمدت کمک می‌کند.
- این عوامل در کنار یکدیگر، محیطی را ایجاد می‌کنند که در آن افراد احساس امنیت می‌کنند و به سیستم‌های اجتماعی و سیاسی اعتماد دارند. این موارد به نوبه خود باعث کاهش تنش‌های اجتماعی و افزایش همبستگی اجتماعی می‌شوند، که همه اینها موجب پایداری سیاسی و اجتماعی می‌گردند.
- ۲-۳. توسعه به مثابه زندگی و خروجی اقتصادی کشورهای نوردیک**
- خروجی اقتصادی در کشورهای شمال اروپا در اشکالی چون شفافیت، دسترسی آزاد به اطلاعات، همگرایی و ادغام اجتماعی، یکپارچگی، نهادسازی‌های مردمی، هم‌فهمی اجتماعی مشترک و روی کار آمدن دولت‌های رفاهی ظهور کردند که در چنین فضایی زیست در بستر توسعه فراهم آمد. این ترکیب

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

در همین چارچوب کشورهای شمالی اروپا در تلاش‌اند تا ضمن مقابله با پدیده فقر، نابرابری اجتماعی را کاهش دهند و سطح بالایی از امنیت در بُعد اقتصادی را برای شهروندان به وجود آورند. هدف از این اقدامات صرفاً مادی نیست بلکه تجهیز شهروندی برای توسعه مهارت‌ها است تا تلاش کنند در بازار بهره‌وری بالایی داشته باشند. به عنوان مثال در سوئد، فنلاند یا دانمارک زنان باید از امکانات کافی در بازارهای اقتصادی برخوردار باشند (برابری جنسیتی) تا هم‌تراز با طبقات اجتماعی بالا بتوانند در زیست بهتر اجتماعی شریک باشند. به بیان دیگر، راهبرد مرکزی دولت‌های نوردیک در قالب سیاست‌های اجتماعی مدرن داخلی مانند مبارزه با فقر جمعی، کاهش نابرابری و ارتقای تحرک اجتماعی آنان را به الگوهای جهانی در حکمرانی تبدیل کرده است (Greiner, 2019). در همین چارچوب کشورهای نوردیک که شامل فنلاند، نروژ، دانمارک، ایسلند و سوئد می‌باشند از جمله بهترین کشورها در شاخص‌های رقابتی در کسب و کار، امنیت سرمایه‌گذاری، آزادی اقتصادی، مبارزه با فساد هستند که در شکل زیر به نمایش در آمده است که این تصویر را می‌توان این گونه تفسیر کرد که سنت برابری اقتصادی که نشئت گرفته از ساختار اجتماعی آنان است در توسعه این کشورها مؤثر بوده است.

شکل ۴. جایگاه کشورهای نوردیک در شاخص‌های توسعه اقتصادی (منبع)^۱

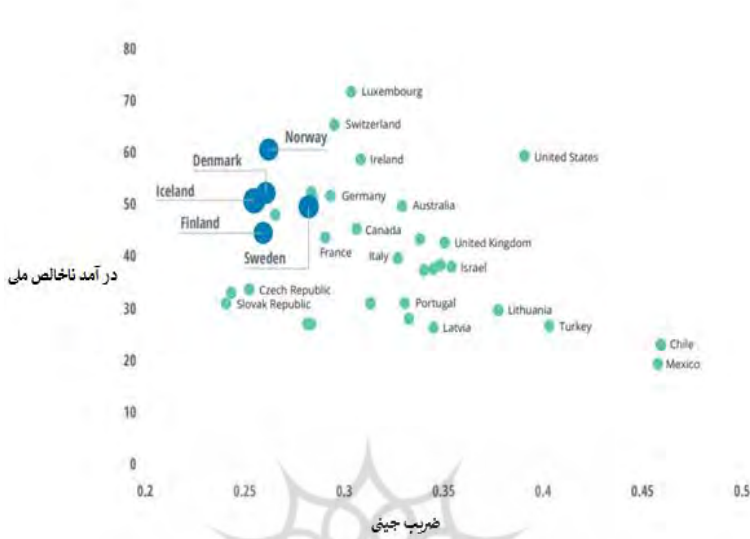
¹<https://www.norden.org/en/publication/nordic-economic-policy-review-2022-covid-19-effects-economy-nordics>

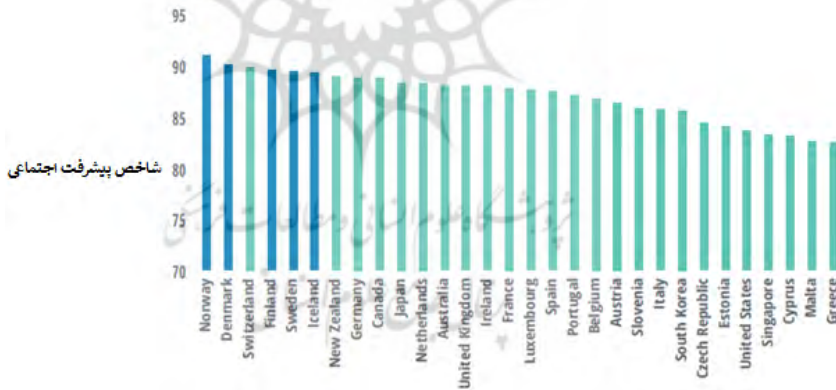
پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل ۵. شاخص ضریب جینی کشورهای نوردیک^۱

شکل ۶. شاخص پیشرفت اجتماعی کشورهای نوردیک در سال ۲۰۲۲^۲

۳-۳. اقتصاد سیاسی کیفیت حکمرانی در نوردیک

کشورهای شمال اروپا (نوردیک) با مدل اقتصادی سوسیال دموکرات و ترکیب آن با نظم اقتصادی سرمایه‌دارانه جهان، الگوی اقتصادی ترکیبی^۳ را به وجود آورده‌اند. اقتصادهای نوردیک را نمی‌توان در

¹ Ginni I. (2018). available in: Global Gender Gap Index (2018).

² <https://www.statista.com/statistics/256975/worldwide-index-of-social-progress/>

³ Hybrid Economic System

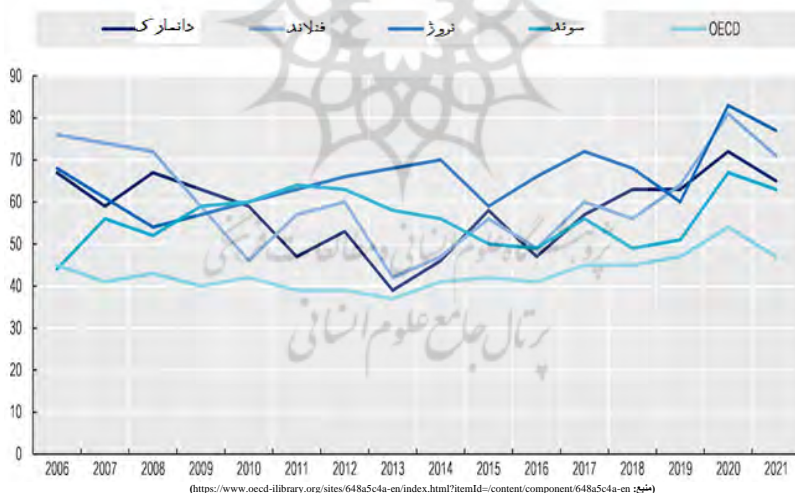

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

در یک وضعیت رضایت‌بخش قرار می‌گیرد که خود این مسئله از پایه‌های توسعه ترکیبی نوردیک و از جمله مانایی و پایداری سیاسی - اجتماعی این منطقه با وجود احزاب یکدست می‌باشد. در چرخه بازتوزیعی توسعه نوردیکی، این کشورها در مرحله اول با ورود به چرخه تولید سرمایه‌دارانه، ارزش افزوده را به بهره‌وری تبدیل می‌کنند و با برگشت پول که حاصل از تولید است، حوزه رفاهی را توسعه می‌دهند و در کنار این متغیرها، سیاست‌های مالیاتی و تأمین مخارج اجتماعی از مالیات به توسعه دولت رفاهی در نوردیک و افزایش اعتماد اجتماعی کمک فراوانی کرده است (Hetherington, 2018; Wu and Wilkes, 2018). دولت‌های رفاهی نوردیک با تلاش‌های فراگیر در جهت توسعه سیاست‌های اجتماعی - اقتصادی مناسب و افزایش سطح رضایت اجتماعی، اعتماد عمومی بالادر جوامع خود که در برگیرنده سرمایه اجتماعی است را به وجود آورده‌اند. به طور مثال در نروژ اعتماد به حکومت (اعتماد نهادی) در مقایسه با سایر کشورهای جهان بالاست به طوری که در سال ۲۰۲۱ مردم به دولت در نروژ ۷۷٪ رضایت داشتند.

شکل ۷. اعتماد به حکومت در میان کشورهای نوردیک

۳-۴. "انضباط ژئواکونومیک" در نوردیک و تبدیل شدن به برندینگ جهانی

شمال اروپا و به عبارتی کشورهای نوردیک معیار مناسبی برای فهم الگوی توسعه‌یافتگی از منظرهای اقتصادی، سیاسی و اجتماعی است. وابستگی و درهم تنیدگی اقتصادهای ملی کشورهای نوردیک و

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نهادینه‌سازی زمینه‌های مشترک^۱ (Nedergaard and Wivel, 2018). این دو راهبرد نوردیکی بدین معناست که این کشورها در قواعد سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی سعی در همگرایی و تعامل منطقه‌ای، میان منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای دارند که نهایتاً این استراتژی دوگانه در تبدیل شدن شمال به ژئوپلیتیک برند^۲ و مدل جهانی در امر حکمرانی موفق بوده است (Ljungberg, 2013: 101). یکی دیگر از پایه‌های توسعه هایبریدی نوردیکی تبدیل شدن امر امنیتی به امر عادی در جهت ساختار روابط تعاملی و هم‌گرا - پایه است. برای مثال تبدیل شدن بندر تجاری کومن لولنا در سوئد به مرکز داده^۳ شرکت فیس‌بوک نشان از اهمیت استراتژیک این مناطق در جهان دارد. احداث این دیتا سنتر در بندر لولنا سوئد به این دلیل بود که نشان داده شود آستانه آسیب‌پذیری امنیتی نوردیک به پایین‌ترین سطح رسیده است؛ به طوری که در نظرسنجی که از شهروندان سوئدی صورت گرفته در ارتباط با این مسئله حدود ۶۲/۵٪ موافق احداث مرکز داده فیس‌بوک، یاهو، گوگل و یا تبدیل شدن به بخشی از ژئوپلیتیک سلیکون‌ولی بودند (Norlén et al., 2022; 117). این رخداد بیان‌کننده آن است که در نوردیک یک مسئله امنیتی به واسطه ساختار و روابط تعاملی چه در داخل و چه در خارج به یک امر عادی در جهت توسعه و مدرن‌شدن تبدیل شده است. در حوزه هوش مصنوعی هم کشورهای نوردیک از جمله پیشروترین دولت‌ها محسوب می‌شوند. به طوری که در حوزه‌های علوم زیستی و داروسازی دانمارک اخیراً با شرکت‌های بزرگی مانند NORO Nordisk مبلغی به میزان ۱۳۸ میلیون کرون (۲۷ میلیون دلار کانادایی) و ۱۲ پروژه ابتکاری در حوزه سلامت برای توسعه هوش مصنوعی در این حوزه‌ها ترتیب داده‌اند. همچنین در استراتژی ملی هوش مصنوعی دانمارک این کشور که از سال ۲۰۱۹ - ۲۰۲۲ اجرا شده است این کشور از این فرآیند فرافناورانه برای حکمرانی بهتر، مبارزه با فساد، شفافیت اقتصادی، مسئولیت‌پذیری بیشتر دولت و کارآمدسازی حکومت استفاده کرد. در همین چارچوب، یکی از گزارش‌های دولت دیجیتال در سوئد نشان می‌دهد که استفاده از هوش مصنوعی توانسته است منجر به صرفه‌جویی حدود ۱۴۰ میلیارد کرون (۲۰ میلیارد دلار کانادا) در مدیریت‌های دولتی به دلیل اتوماتیک‌شدن حکمرانی و سیاست‌ورزی شود که تمامی این اقدامات نشان‌دهنده توسعه و مدرنیزاسیون ترکیبی در نوردیک است (Koivunen et al., 2021; Brandal et al., 2013; Iacono, 2018).

¹ Institutionalization of Shared Contexts

² Brand geopolitics

³ Data Center

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۶۱:۳۹۲ (Brommesson, 2018). نقطه عزیمت استراتژیک کشورهای نوردیک برای بررسی سیاست خارجی آنان نوردیک‌گرایی هوشمند است که در محیط امنیتی شمال اروپا کشورهای سوئد، فنلاند، نروژ و دانمارک آن را پیگیری می‌کنند. اساساً پس از سال ۲۰۰۵ به واسطه تهدید روسیه، جنگ گرجستان در سال ۲۰۰۸ و اخیراً مناقشات نظامی روسیه - اوکراین، شاهد تلاش دولت‌های نوردیک برای پیگیری یک سیاست همسایگی فعال در محیط پیرامونی هستیم. کشورهای شمالی اروپا ضمن یافتن زمینه‌های مشترک به دنبال همکاری‌های چندجانبه امنیتی در محیط اروپا برای توسعه روابط امنیتی، اقتصادی و سیاسی می‌باشند که منطقی جدید از تلاش نوردیکی برای بقا و تاثیرگذاری در نظام بین‌الملل است

نتیجه‌گیری

الگو و مدل توسعه یافتگی و مدرنیزاسیون ترکیبی نوردیک برآیندی از ارزش‌های اجتماعی و هم‌پیوندی آنان با نهاد دولت و جامعه است که این همراهی و نقطه عزیمت استراتژیک منجر به تبدیل شدن دولت‌های رفاهی نوردیک به مدل‌ها و صورت‌بندی‌های جدیدی از توسعه شده است. هریک از این ارزش‌های اجتماعی - هنجاری شمال اروپا در ژئوپلیتیک اسکاندیناوی مانند ارزش‌های جامعه دهقانی، آرمان‌گرایی سوسیالیستی، روح سرمایه‌دارانه اقتصادی و بهره‌وری در حوزه حکمرانی خوب، به عنوان پیشران‌های چهارگانه توسعه ترکیبی در منطقه بوده است. اساساً با فهم سیستم اجتماعی در نوردیک می‌توان مشخص کرد که صورت‌بندی و طراحی الگوی توسعه شمال اروپا وجهی منحصر به فرد دارد که از ترکیب میان آرمان سوسیال دموکراسی و سرمایه‌داری لیبرال پدید آمده است. همچنین استخراج این سنت‌های اجتماعی قدرتمند در نوردیک چشم‌اندازهایی از حکمرانی خوب، دولت رفاه فراگیر و مدرنیزاسیون ترکیبی ارائه داده است. این دولت‌های رفاهی ضمن توجه با مقوله همبستگی اجتماعی، آزادی، برابری و انسجام، کنش‌های خود را برای گسترده‌سازی سطح رفاه و رضایت اجتماعی از حکومت مبدول داشته‌اند به همین دلیل تبدیل به مدل‌های جدید از توسعه یافتگی در جهان می‌باشند. فرجام سخن آن که مدل توسعه نوردیک در توسعه یافتگی و مدرنیزاسیون این مناطق را به برند جهانی تبدیل کرده است. از جمله نکات تهدیدساز هم در بروز بحران در کشورهای نوردیک می‌توان به عواملی چون نابرابری اجتماعی، تغییرات در جمعیت، تأثیرات سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی، برخورد با مهاجران و تأثیرات تغییرات آب و هوایی نام برد. در ارتباط با توسعه ترکیبی منطقه نوردیک باید به مولفه‌های زیر اشاره داشت:

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سوئدبرگ، ریچارد (۱۳۹۵). جامعه‌شناسی اقتصادی: ساخت اجتماعی و کنش اقتصادی، ترجمه علی اصغر سعیدی، تهران: نشر تیسرا.

مردی‌ها، مرتضی (۱۳۹۸). دولت رفاه و دوگانه سوسیال دموکراسی - لیبرال دموکراسی، فصلنامه دولت پژوهی، ۲۱(۵)، ۵۷-۲۹.

Barr, N. (2020). *Economics of the welfare state*. Oxford University Press, USA.

Beckert, J. (2003). Economic sociology and embeddedness: how shall we conceptualize economic action? *Journal of economic issues*, 37(3), 769-787.

Beidollahkhani, A. (2020). An Analysis of the Role of compatible Liberal-Western orientation in Danish Foreign Policy in the new era (from 2000 to 2020). *Foreign Relations*, 12(3), 461-489. (In Persian)

Beidollahkhani, A. (2020). Security ontology and development-oriented of the Nordic trends in Swedish foreign policy. *World Politics*, 9(1), 51-78. (In Persian).

Blossing, U., Imsen, G., & Moos, L. (2014). *The Nordic education model*. Dordrecht: Springer Netherlands.

Blum, S., Kuhlmann, J., & Schubert, K. (Eds.). (2019). *Routledge handbook of European welfare systems*. Routledge.

Boston, J. (2020). *Transforming the Welfare State: towards a new social contract* (Vol. 80). Bridget Williams Books.

Brandal, N., Bratberg, Ø., & Thorsen, D. (2013). *The Nordic model of social democracy*. Springer.

Brommesson, Douglas (2018), 'Nordicness' in Swedish foreign policy, from mid-power internationalism to small state balancing? *Global Affairs*, 4:4-5, 391-404

Browning, C. S. (2007) Branding Nordicity: Models, Identity and the Decline of Exceptionalism. *Cooperation and Conflict* 42(1): 27– 51.

Bruno, L., Eloranta, J., Ojala, J., & Pehkonen, J. (2022). Road to unity? Nordic economic convergence in the long run. *Scandinavian Economic History Review*, 1-18.

Castles, F. G. (2000). The dog that didn't bark: economic development and the postwar welfare state. *European Review*, 8(3), 313-332.

Castles, F.G., Leibfried, S., Lewis, J., obinger, H. and Pierson, C. (Eds) (2010b), *The Oxford Handbook of*

Castles, F.G., Leibfried, S., Lewis, J., obinger, H. and Pierson, C. (Eds) (2010b), *The Oxford Handbook of*

Chae-jin Yang (2020). *The Small Welfare State Rethinking Welfare in the US, Japan, and South Korea*. Edward Elgar Publishing

Creutz, K., Berglund, S., Betul Karacan, T., Giacometti, A., Haugevik, K., Nyberg Sorensen, N., Woien Meijer, M., & Lares, A. (2021). Nordic Cooperation amid Pandemic Travel Restrictions FIIA. FIIA – Finnish Institute of International Affairs. <https://www.fiia.fi/en/publication/nordiccooperation-amid-pandemic-travel-restrictions>

Czarny, R. M., & Czarny, R. M. (2017). The Region of Knowledge-Based Economy. *A Modern Nordic Saga: Politics, Economy and Society*, 153-177.

Due, P., Eriksson, C., Torsheim, T., Potrebny, T., Välimaa, R., Suominen, S., ... & Damgaard, M. T. (2019). Trends in high life satisfaction among adolescents in five Nordic countries 2002–2014. *Nordisk välfärdsforskning| Nordic Welfare Research*, 4(2), 54-66.

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

- Politics. Oxford university press. DOI:10. 1093/oxfordhb/9780198833598. 013. 27. pp: 470-487.
- Larsen, H. G., & Marklund, C. (2022). Sublimated expansionism? Living space ideas in Nordic small-state geopolitics. In *Socio-Spatial Theory in Nordic Geography: Intellectual Histories and Critical Interventions* (pp. 15-30). Cham: Springer International Publishing.
- Lister, R. (2009). A Nordic nirvana? Gender, citizenship, and social justice in the Nordic welfare states. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 16(2), 242-278.
- Ljungberg, Jonas and Lennart Schön (2013), "Domestic Market and International Integration: Paths to Industrialization in Nordic Countries", *Scandinavian Economic History Review* 61(2).
- Marcussen, M. (2016) *Diplomati: Et portræt of den danske udenrigstjeneste*. Copenhagen: Hans Reitzels.
- Martela, F., Greve, B., Rothstein, B., & Saari, J. (2020). The Nordic exceptionalism: What explains why the Nordic countries are constantly among the happiest in the world. *World happiness report*, 129-146.
- Martela, F., Greve, B., Rothstein, B., & Saari, J. (2020). The Nordic exceptionalism: What explains why the Nordic countries are constantly among the happiest in the world. *World happiness report*, 129-146.
- Maurer, Andera. (2021). *Handbook of Economic Sociology for the 21st Century*. Springer. *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 2012(150): 42– 71.
- Nedergaard, P., & Wivel, A. (Eds.). (2018). *The Routledge handbook of Scandinavian politics*. London: Routledge.
- Nielsen, S. L. (2012) *The Danish Foreign Service: Does Export Promotion Lead to Higher Exports?*
- Norlén, G., Randall, L., Sánchez Gassen, N., Tapia, C., Bogason, Á., Cuadrado, A., ... & Wøien Meijer, M. (2022). *State of the Nordic Region 2022*.
- Portes, A. (2010). *Economic sociology*. Princeton University Press.
- Rasmussen, M. B. (2022). Farmers and the Origin of the Welfare State: Evidence from 308 Roll Call Votes between 1882 and 1940☆. *Scandinavian Political Studies*, 45(2), 202-226.
- Schubert, K., Villota, P. de and Kuhlmann, J. (Eds) (2016), *Challenges to European Welfare Systems*, Springer International Publishing, Heidelberg u.a.
- Smelser, N. J. (2013). *The sociology of economic life*. Translated by Mohsen Kolahchi, Tehran: Kavir publication. (In Persian).
- Smelser, N. J., & Swedberg, R. (2005). *Introducing economic sociology*. *The handbook of economic sociology*, 2, 3-25.
- Smelser, N. J., & Swedberg, R. (Eds.). (2010). *The handbook of economic sociology*. Princeton university press.
- Solesvik, M. Z. (2017). The Triple Helix model for regional development and innovation: Context of Nordic countries. In *Forum Scientiae Oeconomia* (Vol. 5, No. 4, pp. 5-21). Wydawnictwo Naukowe Akademii WSB.
- Sørensen, Ø., & Stråth, B. (1997). *The Cultural Construction of Norden*
- Sørensen, Ø., & Stråth, B. (1997). *The cultural construction of Norden*.

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی